

Dokumenty pro oblast inovačního podnikání v ČR

Desetileté zkušenosti Asociace inovačního podnikání ČR (dále AIP ČR) vedly k tomu, že vedení AIP ČR 17. 3. 2003 rozhodlo o přípravě Inovační strategie ČR na období do roku 2015, na ní navazující Národní politiky inovací na období do roku 2006 a Zákona o inovacích.

Pracovní týmy AIP ČR k přípravě a realizaci inovační politiky a k přípravě odborníků v oblasti inovačního podnikání na svých společných jednáních 18. 3. 2003 a 21. 5. 2003 posoudily návrhy těchto dokumentů, redakční skupina ve složení Karel Mráček, Miroslav Pittner a Pavel Švejda dne 23. 5. 2003, pod vedením Pavla Švejdy, připravila tyto dokumenty. Při jejich přípravě využili materiály, předkládané Asociací v minulých letech, návrhy členů pracovních týmů, doporučení EU pro tuto oblast a další materiály, např. Lisabonský proces.

Dále uváděné návrhy projedná, v den 10. výročí založení AIP ČR, 23. 6. 2003 vedení AIP ČR, k veřejné oponentuře budou předloženy na konferenci AIP ČR k 10. výročí jejího založení „Inovační potenciál ČR“ 9. 9. 2003. Na tuto konferenci budou přizváni hosté – zástupci vlády ČR, obou komor Parlamentu ČR, ministerstev a partnerských organizací.

Inovační strategie České republiky na období do roku 2015

Obsah:

- I. Preambule
- II. Priority v oblasti inovačního podnikání
- III. Financování
- IV. Nepřímé nástroje
- V. Mezinárodní spolupráce
- VI. Institucionální a organizační aspekty, spolupráce VŠ a AV ČR s podniky
- VII. Personální a etické aspekty
- VIII. Inovační infrastruktura ČR
- IX. Právní aspekty včetně ochrany duševního vlastnictví
- X. Komunikace s veřejností

I. Preambule

Inovace hrají zásadní roli v probíhající ekonomické, politické a sociální transformaci rozvíjejících se zemí, stejně jako států s rozvinutou infrastrukturou. Inovační politika patří proto k trvalým předmětům soustavné pozornosti vlád jejichž zájmem je dlouhodobý rozvoj ekonomické prosperity společnosti.

Informační propojení přispívá ke globalizaci trhů ve světě i u nás; důsledkem je neustálý růst a zosťování konkurence, v níž lze obstát pouze trvalým důrazem na růst užitných hodnot výrobků. Ten je možný pouze neustálým zlepšováním stávajících výrobků, technologických postupů a služeb.

Inovační strategie je zaměřena zejména na vytváření a rozvíjení podmínek pro inovační proces, soustřeďuje svou pozornost na systémové rozvíjení inovační infrastruktury, soustavnou a inteligentní podporu malých a středních podniků, zdokonalování informačních systémů a tvorbu informačních sítí v národním i mezinárodním měřítku.

Tím se inovační strategie a politika liší od vědní a výzkumné politiky, jejímž hlavním předmětem je rozvoj vědy, poznání a odborné přípravy vědeckých pracovníků. Ekonomika 21. století bude mít charakter informační ekonomiky. Bude postavena na znalostech a zkušenostech, na tvůrčí činnosti a kvalifikaci, Rozhodující úlohu v ní nepochybně sehráje vzdělávání, výzkum a vývoj a nové technologie. Je proto varující, že materiální a často i personální kvalita naší dnešní výzkumné a vývojové základny jako hlavního generátora inovací se při kritickém posouzení příliš neodlišuje od rozvojových zemí.

Bez invencí by nebylo inovací. Proto při důsledném uplatňování principů regionalizace a decentralizace a získávání potřebných materiálních i nehmotných zdrojů pro rozvoj podniků se musí inovační politika opírat o všestrannou vzdělanost, podporující invence a rozvoj tvořivosti všech účastníků reprodukčního procesu.

Inovace se stávají rozhodujícím činitelem komerční úspěšnosti zejména průmyslové produkce. Potvrzují to i inovační aktivity všech vlád průmyslově rozvinutých zemí (včetně alokace finančních zdrojů ze státního rozpočtu)

- budováním a stálou podporou inovační infrastruktury a transferu technologií
- vhodnou daňovou, úvěrovou a celní politikou
- financováním základního výzkumu
- částečnou úhradou nákladů při řešení úkolů předkomerčního a aplikovaného výzkumu
- částečnou úhradou služeb spojených s uvedením novinek na trh (marketingové studie, propagace, proexportní podpora) zejména u malých a středních firem
- investicemi do kvalifikačních a rekvalifikačních programů.

Vláda České republiky se nebude moci nadále problematice inovačního podnikání vyhýbat. Nedostatečná legislativa v této oblasti, systémové bariéry v oblasti řízení a financování inovačního procesu a nedostatečná ochrana a využívání jeho výsledků má za důsledek každoročně značné hospodářské ztráty, včetně snižování konkurenční schopnosti podniků.

Cílem předkládaného materiálu o inovační strategii ČR je vytvořit předpoklady a položit základ pro formulaci inovační politiky České republiky.

II. Priority v oblasti inovačního podnikání

Priority vycházejí z Akčního plánu EU pro inovace v podmínkách ČR v následujících směrech:

Efektivní využívání výzkumu k inovacím

- vytvoření národní strategie výzkumu a vývoje, vycházející z hospodářské politiky ČR
- podpora vzniku technologicky orientovaných firem
- prohloubení spolupráce mezi akademickými pracovišti a uživateli výsledků výzkumu, zejména průmyslem
- posílení výzkumu prováděného podniky
- úloha managementu při využívání výsledků výzkumu k inovacím

Pěstování inovační kultury

- podpora vzdělávání a nadstavbového výcviku
- vytvoření podmínek pro zvýšení mobility výzkumných pracovníků, studentů a učitelů
- zvýšení zájmu veřejnosti o proces inovace
- vytváření podmínek v podnikové sféře i ve státní správě pro podporu inovací (včetně úlohy managementu)

Vytvoření podmínek pro inovace

- konkurenční prostředí
- ochrana duševního a průmyslového vlastnictví
- zjednodušení administrativy
- rozšiřování přímé a nepřímé podpory inovačního procesu
- zajištění informační podpory pro šíření (mezinárodní) vědeckotechnické spolupráce

III. Financování

Pro účinné financování inovací vytvořit předpoklady v těchto oblastech:

- Zainteresovat účastníky inovačního procesu (vlastníky, manažery, zaměstnance) na realizaci inovací. Státní opatření k zamezení podvodných praktik (tunelování, zneužívání cen, daňovým a celním podvodům atd.), které vedou k dosažení individuálního nebo kolektivního prospěchu snažším způsobem, než inovacemi.
- Základním nositelem financování inovací musí být podniky, protože jinak budou v tržním prostředí v kratší či delší perspektivě odsouzeny k zániku.

Podíl nákladů na inovace by měl činit min. 3 – 5 % z obrátu a podniky by měly tento údaj veřejně publikovat.

– K financování inovací mohou podniky využívat:

- vlastní vnitřní zdroje, a to zvláště zisk, odpisy a prostředky, získané ze zrychlení obrátu kapitálu,
- vlastní vnější zdroje, pocházející z kapitálového trhu, tzn. kapitálové vklady a podíly,
- cizí vnější zdroje, zvláště obligace a úvěry
- cizí vnitřní zdroje, jak např. dlouhodobé rezervy.

Státní hospodářská politika má umožnit, aby podniky mohly zdroje financování reálně tvořit a využívat.

Daňové zatížení nesmí být neúměrně vysoké, jinak budou podniky své zisky uměle snižovat a podniky s cizím kapitálem budou svůj zisk generovat např. prostřednictvím cenové politiky v zahraničí.

Odpisy musí svou výší odpovídat míře opotřebení a intenzitě technického pokroku, kapitálový trh musí motivovat podniky k získávání prostředků z tohoto zdroje v daleko větší míře než dosud.

Úvěry musí být podnikům dostupné z hlediska výše úroků, způsobu získávání (ručení), dosažitelnosti (banky nesmí preferovat podniky z portfolia svých fondů) a reálnosti získání (úvěrovou kapacitu bank nelze vyčerpat státními cennými papíry).

V zájmu zvyšování konkurenceschopnosti podniků je nutné při realizaci inovací doplňovat jejich zdroje z veřejných prostředků (státních, regionálních a místních) formou přímých a nepřímých nástrojů.

Přímá finanční podpora může mít podobu příspěvků, dotací, subvencí, grantů, státních zakázek atd. Jejich čerpání je obvykle vhodné vázat na určité, zpravidla nadpoloviční, použití podnikových zdrojů, na centrálně stanovená kritéria jejich použití včetně adresnosti a kontroly efektivnosti jejich poskytování a využívání. Lze rovněž zvažovat kombinaci přímých a nepřímých nástrojů, např. poskytování zvýhodněných úvěrů spolu s kapitálovým příspěvkem.

Věcné zaměření přímé finanční podpory musí kromě sféry výzkumu a vývoje směřovat do oblastí realizace inovací a jejich difuze (kapitálové příspěvky a poradenství, průzkum trhů, zřizování a provozování informačních systémů, činnosti systému CZECH TRADE, zahraničních obchodních zastoupení, zjišťování rizika, dotací mezd výzkumných pracovníků atd.).

Místní regionální prostředky mohou být vhodně využívány při vytváření podnikatelské infrastruktury typu vědeckotechnických parků, popř. pro podporu malých a středních podniků.

IV. Nepřímé nástroje

Podnikové zdroje a přímou finanční podporu z veřejných prostředků doplnit řadou nepřímých nástrojů, jako např.:

- daňové úlevy (např. při nákupu licencí, reinvestici zisku zahraničních firem v tuzemsku, daňové prázdny v určité skupiny investorů, snížení plateb zdravotního a sociálního pojištění pro některé skupiny pracovníků, zvláštní daňový režim pro venture kapitál, atd.),
- úvěrová politika (garance za úvěry, dotování úvěrových sazeb, "měkké" úvěry pro financování exportu, popř. nákup vybraných zařízení,
- zvýhodněné odpisy a to zvláště pro podniky, které jsou ve ztrátě, resp., které používají rychle zastarávající techniku,
- zvýhodněné až nulové celní sazby při nákupu technologických zařízení z dovozu.

V. Mezinárodní spolupráce

- Při jednání České republiky s Evropským společenstvím o uzavření dohody mezi vládou České republiky a Evropskou komisí o spolupráci ve výzkumu a vývoji a plně asociaci ČR s programy EU ve výzkumu a vývoji zaměřit aktivity na plnění akčního plánu Evropské unie v oblasti inovací,
- Využít v plném rozsahu možností, které poskytuje 6. Rámcový program EU pro ČR. Rozšířit účast AIP ČR a jejich jednotlivých členů na přípravě a realizaci projektů Evropské unie. Vyhodnotit efektivitu mezinárodní spolupráce v rámci programů EU a posoudit z odborného hlediska hospodářský přínos projektů průmyslového a aplikovaného výzkumu pro hospodářskou sféru,
- Zpracovat přehled mezinárodních spoluprací dalších profesních svazů v ČR s inovačním zaměřením a koordinovat s nimi součinnost s zahraničními partnery,
- Vyhodnotit strukturu a funkci systému inovačního podnikání v ČR a zpracovat návrh na jeho propojení s mezinárodními informačními sítěmi. Pro další období zpracovat celostátní dlouhodobou koncepci pro networking v oblasti inovací s mezinárodním využitím INTERNETU,
- Na základě posouzení současného stavu posílit národní síť vědeckotechnických parků a prohloubit informační spojení s mezinárodními informačními sítěmi IASP, EBN, IRC, EUROINFO, atd.,
- Podstatně zlepšit bilaterální spolupráce inovačních asociací a inovačně orientovaných profesních svazů zejména se zeměmi sousedícími s ČR, státy střední Evropy a dále s UK a USA. Předmět spolupráce zaměřit na podporu transferu technologií a činnosti MSP,
- Vyhodnotit a posílit spolupráci s organizacemi OSN, které se zabývají tematikou inovačního procesu. Zaměřit se především na součinnost s Evropskou hospodářskou komisí, UNCTAD, UNIDO a dalšími mezinárodními organizacemi (např. CERN).

VI. Institucionální a organizační aspekty, spolupráce VŠ a AV ČR s podniky

Největší slabinou evropské ekonomiky je podle EK (Bílá kniha) malá schopnost využívání výsledků výzkumu a vývoje v praxi. To platí ještě více pro ČR.

- Zajistit spolupráci orgánů státní správy zodpovědných za vzdělání, vědu a výzkum, technologie, rozvoj podnikání a regionální rozvoj. Vytvořit státní orgán s vhodnými pravomocemi, který by koordinoval tuto činnost,
- Podporu rozvoje inovačního podnikání založit na principu vzájemného partnerství všech účastníků (státu, krajů, podniků),
- Vytvořit podmínky pro zlepšení spolupráce vysokých škol a průmyslových podniků (analýza bariér, podpora personálního propojení, podpora profesionalizace podpůrných služeb, zapojení státní správy do budování vědeckotechnických parků apod.) Usnadnit přístup malým a středním firmám k výsledkům výzkumu (novým technologiím),
- Provádět důslednou kontrolu přínosu vynakládaných prostředků (např. vytvořit databázi firem, které nesplnily podmínky projektu, např. nevrátily státu poskytnutou půjčku, aby taková firma nemohla získat podporu z jiného programu u jiného ministerstva či ČMZR).

VII. Personální a etické aspekty

- Zajistit přípravu odborníků v oblasti inovačního podnikání (včetně managementu) od základního školství až k doktorandům, vytvořit systém celoživotního vzdělávání,
- Připravit studium oboru, příp. specializace Inovační podnikání na jednotlivých typech škol v ČR,
- Zabezpečovat autorizaci odborníků v oboru Inovační podnikání;

upřesnit úlohu VŠ na procesu autorizace v rámci komorového systému garantovaného Asociací inovačního podnikání ČR,

- Stanovit a dodržovat morální normy a etické aspekty podporující inovace. Využívat zkušenosti z uplatňování etického kodexu AIP ČR,
- Dbát o naplňování a realizaci kodexu. Vést partnery k jeho dodržování s tím, že spolu se zákonem je významným regulačním instrumentem,
- Uplatňovat pravidla etického kodexu ve vztazích mezi partnery inovačního podnikání, mezi zaměstnanci i vůči státním orgánům a veřejným institucím,
- Provádět kontrolu dodržování etického kodexu pomocí kontrolních mechanismů a vůči jeho narušitelům uplatňovat morální sankce včetně profesního postihu,

VIII. Inovační infrastruktura ČR

- Vytvářet inovační infrastrukturu jako systém vztahů mezi jednotlivými výzkumnými, vývojovými, výrobními, obchodními, decizními a dalšími specializovanými partnery, charakterizovaný jejich vzájemnou spoluprací s cílem komercializovat výsledky výzkumu a vývoje, uvést je na trh a zajistit zpětnou vazbu. Součástí inovační infrastruktury je inovační klima a inovační trh.
- Zdokonalovat Systém inovačního podnikání v ČR, včetně inovační infrastruktury ČR.
- Upřesnit úlohu hlavních partnerů v oblasti inovačního podnikání, zejména regionálních orgánů, pracovišť výzkumu a vývoje, obou komor Parlamentu ČR, zahraničních partnerů, bank a komor.
- Upřesnit kompetence ústředních orgánů státní správy v oblasti inovačního podnikání, především MPO, MŠMT, MMR, MPSV s cílem ustavit ústřední orgán státní správy pro celou oblast inovačního podnikání (ministerstvo pro výzkum a technologie) v čele s ministrem – místopředsedou vlády ČR.
- Analyzovat úkoly sdružení, ustavených dle zákona č. 83/90 Sb. a dalších partnerů – členů AIP ČR s cílem legislativně potvrdit AIP ČR jako nevládní organizaci pro oblast inovačního podnikání.
- Vymezit úkoly podnikatelských subjektů, především inovačních firem, vědeckotechnických parků a pracovišť transferu technologií.

IX. Právní aspekty včetně ochrany duševního vlastnictví

Právní aspekty

- Vytvořit příznivé prostředí pro rozvoj inovačních firem s cílem dosáhnout jejich mezinárodní konkurenceschopnosti. Na základě analýzy a diskuse zejména se zástupci vědy, výzkumu a podnikatelské sféry připravovat návrhy zákonů a navazujících předpisů tak, aby odpovídaly podmínkám Evropské unie, včetně jejich předpokládaného vývoje. Právní prostředí musí umožnit využívat všech standardních forem přímé i nepřímé podpory rozvoje podnikání, zejména inovačního.
- Vytvořit právní rámec, který by umožnil efektivní využívání výsledků výzkumu a vývoje v praxi. Podpořit zejména vznik nových technologicky orientovaných firem (spin-off firmy) zakládaných vědeckými pracovníky. Umožnit vysokým školám vkládat nehmotné investice do technologicky orientovaných firem a umožnit jim "kapitalizovat" své služby. Motivovat podniky k podpoře jak univerzitního výzkumu, tak ke zvyšování kvalifikace vlastního vědeckého a technického personálu,
- Iniciovat novelu živnostenského zákona s cílem stanovit Inovační podnikání jako vázanou živnost,

Ochrana duševního a průmyslového vlastnictví

- Zapojit se do spolupráce států EU při sladování legislativy v oblasti ochrany duševního a průmyslového vlastnictví. (Zelená kniha o patentu Společenství a patentovém systému v Evropě),
- Rozšířit povědomí o nutnosti ochrany a následného využití duševního a průmyslového vlastnictví zejména na úrovni státní správy, výzkumných organizací, vysokých škol i podniků,
- Rozvinout vzdělávání v oblasti ochrany a využívání duševního a průmyslového vlastnictví a to již od úrovně středních škol,
- Podpořit vznik pracovišť, která se zabývají ochranou a následným využitím duševního a průmyslového vlastnictví, zejména na vysokých školách a Akademii věd ČR. V první etapě vytvořit poradenskou službu v této oblasti v návaznosti na 6. Rámcový program EU,
- Vytvořit národní program podpory ochrany duševního a průmyslového vlastnictví zejména ve vztahu ke státům EU a to i s ohledem na právní pomoc v případech soudních sporů.

X. Komunikace s veřejností

- Zajistit informovanost veřejnosti o záměrech při přípravě Inovační strategie ČR, Inovační politiky ČR a Zákona o inovacích,
- Zlepšit součinnost s masmedií, zejména tiskem, rozhlasem a televizí, s odbornými časopisy, nadále využívat časopis Inovační podnikání a transfer technologií. Využívat též tuzemské a zahraniční veletrhy a výstavy, Internet a tiskové konference,
- Dbát na kvalitní přípravu účastníků komunikace o inovačním podnikání v ČR v masmédiích,
- Naplňovat úlohu AIP ČR, nevládní organizace pro oblast inovačního podnikání, jako prostředníka komunikace.